

Regjeringen forsøker å sno seg unna internasjonale forpliktelser til asylsøkere på norskregistrerte skip.

Hvilket ansvar har Norge?

KRONIKK | **Bano Abdulrahman**, International Commission of Jurists (ICJ) Norge og **Terje Einarsen**, professor i folkerett (UiB), styreleder ICJ Norge

VÅR PLIKT: På et norskregistrert skip forplikter havrettstraktaten Norge til å redde mennesker i nød, skriver forfatterne. Her poserer flyktning Fatima Abdul og hennes tre barn for et bilde om bord på norskregistrerte Ocean Viking. FOTO: RENATA BRITO/AP, NTB SCANPIX

Flyktningproblemet i Europas nærområder er ikke blitt mindre i de senere år. Men EU og europeiske stater har først og fremst iverksatt tiltak som har bidratt til å minske antallet asylsøkere på europeisk jord. En overordnet plan i samarbeid med FN for å avhjelpe problemene,

ser derimot ut til å mangle. Det gjenstår en rekke spørsmål som det burde finnes gode politiske løsninger på. Problemet kan ikke skyldes på de som utsettes for krig og forfølgelse.

I det følgende vil vi ta opp bare ett av mange tema: Hva skal vi gjøre med de som forsøker å benytte retten til å søke asyl og som reddes fra synkeferdige farkoster, som av norskregistrerte Ocean Viking driftet av blant andre Leger uten Grenser?

Verken EU eller europeiske statsledere har tatt ordentlig ansvar for situasjonen, som i løpet av de siste seks år har medført at omlag 19.000 personer, inklusive 1000 i år, har lidd drukningsdøden i forsøket på å benytte retten til å søke asyl. Tallene må ses på bakgrunn av at antallet som krysser Middelhavet er redusert med 95 prosent siden 2015. Den vesle øyen Lampedusa minnet 3. oktober i år om tragedien som rammet 500 personer, hvorav 360 personer druknet da en fiskebåt med asylsøkere havarerte i 2013. Absurd nok, 7. oktober ble det samme sted avholdt en ny enkel seremoni, for 40 nye druknede personer, inklusive kvinner og barn.

Hvilket ansvar har Norge for personer som reddes av det norskregistrerte skipet Ocean Viking? Regjeringen ved utenriksminister Ine Eriksen Søreide og justisminister Jøran Kallmyr, har tidligere formidlet at «Flaggstatens ansvar begrenser seg til å kontakte nærmeste trygge havn, dersom et skip i nød ikke gjør det selv og har bedt egne myndigheter om å gjøre det».

Men våre ministre nevner ikke at

redningsplikten ifølge havrettstraktaten forplikter flaggstaten til å pålegge skipsføreren – enten ved lov eller direkte kontakt – å redde ethvert menneske i nød.

Asylsøkere er en særlig utsatt, sårbar gruppe som har fått spesiell beskyttelse i tråd med FNs flyktningkonvensjon og EMK, slik Den europeiske menneskerettsdomstolen har lagt til grunn i saken M.S.S. mot Belgia og Hellas. Asylsøkere som overleveres til libysk kystvakt, risikerer å havne i interneringsleire i Libya hvor nærmere 5000 asylsøkere allerede sitter fast. FN har rapportert om menneskehandel, funn av lik med brennmerker og spor etter annen mishandling i leirene. Det skjer tortur, voldtekt og forsvinninger i betydelig omfang. Dette samsvarer med hva asylsøkerne om bord på Ocean Viking som hadde vært i leirene rapporterte om i Aftenposten 18. september.

«Det skjer tortur, voldtekt og forsvinninger i betydelig omfang.»

Forbudet mot retur til forfølgelse, gjør at Norge som flaggstat ikke kan fristille seg fra ansvar for asylsøkerne ombord i Ocean Viking før eventuelle beskyttelsesbehov blir avklart og imøtekommet på en betryggende måte. Et norskregistrert skip er nærmest et lite stykke Norge. Norsk straffelov gjelder for handlinger om bord på skipet. Da et italiensk skip tok skipbrudne asylsøkere om bord på det åpne hav i Middelhavet og deporterte asylsøkerne med tvang til libyske kystvakter uten behandling av

asylsakene, ble Italia av Menneskerettsdomstolen i saken Hirsi Jamaa holdt ansvarlig for brudd på bestemmelsene om umenneskelig behandling og kollektiv utvisning.

Alt dette betyr at havrettens regler om ubetinget hjelpeplikt og avtaler om redningsområde må suppleres av andre folkerettslige regler når de som reddes er asylsøkere. Dette vil tilsynelatende ikke regjeringen erkjenne. Kallmyr har tvert imot uttalt at «migrantene» som reddes kan sendes tilbake til Libya. Det likner på en oppfordring om å forsømme hjelpeplikten og bryte norsk lov og folkeretten.

Hva gjelder andre afrikanske land, må vedkommende stat samtykke til og faktisk gi asylsøkerne en betryggende asylsaksbehandling. Hvis ingen folkerettslig forsvarlig løsning i Middelhavet blir mulig neste gang, hviler det endelige ansvaret for asylsøkerne på flaggstaten. Ansvaret kan løftes bort fra flaggstaten ved at det inngås en slik avtale som Malta gjorde med seks andre europeiske land for de 356 asylsøkerne som Ocean Viking reddet i august. Italia har i det siste tatt imot andre.

Selv om antallet asylsøkere har gått kraftig ned, er det eneste politiske som er oppnådd i år en intensjonsavtale mellom syv land – men ikke Norge – om en midlertidig hurtigprosedyre for behandling av asylsakene for de som blir reddet i Middelhavet. Det er per i dag utelukkende private fartøyer som driver humanitære redningsoperasjoner i Middelhavet, mens EU og

andre land direkte eller indirekte har valgt å støtte den libyske kystvaktens forsøk på tvinge asylsøkerne tilbake.

Norge har dessverre valgt å stå utenfor ethvert samarbeid om mottak av asylsøkerne som reddes. Mye tyder på at Søreide og Kallmyr har valgt å seile under bekvemmelighetsflagg for å unngå internasjonale forpliktelser og solidaritet med folk i nød.

Det lover ikke godt for Norges ambisjon om å tre inn i Sikkerhetsrådet for å styrke folkeretten.

terje.einarsen@uib.no

 Facebook Twitter Link